

УДК: 784.4 (477)

НАРОДНА ПІСНЯ ЯК СИМВОЛ УКРАЇНИ

FOLK SONG AS A SYMBOL OF UKRAINE

ЗУБ А.Ю.*

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

«Україна дзвенить піснями»

М. Гоголь

«Пісня така ж давня, як і мова»

О. Потебня

У статті проаналізовано тематику української народної пісні. Наведено приклади застосування народних пісень використовувати в деяких святах та обрядових діях. Зазначено, що впливаючи на почуття і настрої, українська народна пісня відіграє неабияку роль у розвитку національної свідомості особистості в її ставленні до навколишнього світу. Українська пісенна культура творилася віками і буде ще творитися, адже в ній все наймилозвучніше і дороге нашому серцю.

Ключові слова: народна пісня, традиції, фольклор, Україна.

In the article it is analyzed subjects of the Ukrainian folk song. Examples of application of folk songs are made to use in some holidays and ceremonial actions. It is marked that influencing on sense and moods, the Ukrainian folk song plays an outstanding role development of national consciousness of personality in her attitude toward the surrounding world. The Ukrainian song culture was created by centuries and will be yet created, in fact in her all exactly melodious and expensive to our heart.

Key words: folk song, tradition, folklore, Ukraine.

Постанова проблеми у загальному вигляді. Сьогодні, в час національного піднесення, нам треба згадати свої коріння, адже національна ідея зараз актуальна як ніколи. Цьому процесу допомагає відродження традицій, народних старослов'янських свят, а також усної народної творчості. Усна народна творчість найповніше розкривається в народній пісні, адже в пісні душа українського народу. З піснею народ жив і з нею йшли і у інше життя.

Аналіз досліджень і історичних надбань. Вивчаючи історію української культури дізналися, що і Г. Сковорода і Т. Шевченко наголошували на необхідності використання фольклору, народних традицій як впливового чинника моральності. Народну пісню досліджували В. Антонович, О. Бодяньський, М. Максимович, А. Метлинський, О. Потебня, І. Франко, Г. Хоткевич, М. Цертелєв та інші. Інтерес і увага до українських народних дум та історичних пісень особливо посилілись в першій чверті ХІХ ст. В 1819 р. Цертелєв видав перший збірник народних дум та історичних пісень – «Опыт собрания старинных малороссийских песней», в якому містилося дев'ять дум та одна пісня. А. Міцкевич зазначав, що «народна пісня – духовне обличчя нації». Захоплення М. Гоголя українським фольклором було свідомим і тривало впродовж усього життя. У статті «О малороссийских песнях» він пише: «Только в последние годы, в эти времена стремления к самобытности и собственной народной поэзии, обратили на себя внимание малороссийские песни, бывшие до того скрытыми от

* Науковий керівник – Грабар Н.Г., к. н. із соц. комунікацій, доцент

образованного общества и державшиися в одном народе. Я не распространяюсь о важности народных песен. Это народная история, живая, яркая, исполненная красок, истины, обнажающая всю жизнь народа. Они - надгробный памятник былого, более нежели надгробный памятник: камень с красноречивым рельефом, с историческою надписью - ничто против этой живой, говорящей, звучащей о прошедшем летописи. В этом отношении песни для Малороссии - все: и поэзия, и история, и отцовская могила» [4, с. 16].

Формулювання цілей статті: проаналізувати основні види народної пісні та їх відродження у сучасній Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Багатьох дослідників вона чарувала своєю неповторною красою. Минають віки, змінюються покоління, а народна пісня спонукає до нових досліджень.

Ми, українці, нація дуже давня. І свою духовну культуру наші пращури почали творити задовго до прийняття християнства. Протягом своєї багатовікової історії наш народ склав безліч казок, приспівів, але особливо багато – пісень. Пісня є найдавнішим і найпопулярнішим видом усної народної творчості, яка існує і до сьогодні у наших родинах, включаючи мою.

Дійсно, пісня іде поруч з нами все життя. З піснею ми працюємо, відпочиваємо, проводжаємо коханих в армію... З нею ми нерозривно пов'язані від народження і до самої смерті. Кажуть, що пісні складає сам народ.

Кожне своє враження, кожне переживання людина виливала у пісні. Особисті почуття втілено у ліричних піснях, роздуми про тяжку долю та працю – в бурлацьких та наймацьких, радість від багатого урожаю – в обжинкових, любов до дитини – у колискових... Скільки їх – народних пісень – важко навіть уявити. І у кожній з них – щось особливе, незвичайне, до болю рідне:

Стоїть явір над водою, в воду похилився.

На козака пригодонька, козак зажурився... [2].

Слухаючи слова цієї пісні, я мимоволі уявляю собі сміливого та дужого козака, який нагадує міцний кременезний явір. Дівчина ж у піснях найчастіше порівнювалася з вербою чи калиною – символами України та ніжності і краси. Це козацькі пісні, що залишились нам у спадок від славної козацької доби.

Багато пісень присвятив народ різним святкам: колядки та щедрівки, веснянки та петрівки. У них люди оспівують прихід весни, радість оновлення життя чи щасливий кінець жнив і збору урожаю, висловлюють думки про краще життя, про веселу працю, сподівання на допомогу сил природи. Тематика пісень присвячена колядкам, щедрівкам, весняним календарним святкам.

Звичай колядування має свою давню історію, коріння якої сягає ще арійських часів. Колядки пов'язані з днем зимового сонцестояння (25 грудня), яке наші предки називали святом

Коляди. Вважалося, що в цей день Сонце з'їдає змії Коротун. Всесильна богиня Коляда в Дніпровських водах народжувала нове сонце – маленького Божича. Язичники намагалися захистити новонародженого: вони проганяли Коротуна, який намагався з'їсти нове Сонце, а потім ходили від хати до хати, щоб сповістити людей про народження нового Сонця, і зображення цього сонця носили з собою. Як тільки на небі сходила зоря, колядники заходили в двір, кликали господаря і співали його родині величальних пісень про сонце, місяць, зорі. Це свято і пісні існують і досі, кожного року моя і ще багато українських родин приймають у дім хлопців, які з самого ранку приходять колядувати. Ці пісні й стали називати колядами або колядками.

Через тиждень по Різді відзначали українці Новий рік - Щедрий вечір (свято преподобної Меланії або Меланки). Вважалося, що Меланка-Вода приходить на Щедрий вечір разом із Василем-Місяцем сповістити господарів про наступні торжества та справити гостини.

У цей день кожного року я і мої друзі, хлопчики та дівчата, ходили від хати до хати, щедруючи - бажаючи господарям щедрого вечора, доброго здоров'я та добробуту у новому році, це було моє улюблене свято у зимовий період.

Щедрування супроводжувалось магічними діями, музикою, танцями, пантомімою, обрядовими іграми з масками. Величальних обрядових новорічних пісень – щедрівок, співали окремо господарю, господині, хлопцю, дівчині, усій родині. Були щедрівки дитячі, жартівливі, пародійні. Щедрували також групами: «Меланка», «Василь» та «Ряджені»

Веснянки - назва старовинних слов'янських обрядових пісень, пов'язаних з початком весни і наближенням весняних польових робіт. За допомогою веснянок люди передавали свою енергію природі, щоб усе живе навколо прокинулося і знову ожило:

Прийди, прийди, весно красна,
Чепури наш рідний край [2].

Веснянки співаються майже завжди одночасно з танцями та іграми, які мають «закликати» весну та добрий урожай. Назв у веснянок є багато: «ягівка», «гаїлка», «гагілка», «ягілка», «магілка», «галанівка», «лаголайка», «риндзівка» та інші. Кожна місцевість, окрім особливої назви, мала ще й свої традиційні слова веснянок та веселих забав.

В західній Україні полюбують коломийки. Коломийка – найпоширеніша танкова пісня, котра поєднує в собі поетичне слово, музику і танець в одну цілість. Коломийки лаконічно, але дуже виразно змальовують буденний та святковий побут:

А й плесну у долоні, би ся розкололи,
Пішли літа молоденькі та не знаю коли [2].

Поряд з цим у них закладено глибокий зміст, широку гаму народно-філософських та психологічних поглядів.

Свято Купала припадає на період літнього сонцестояння (кінець червня – початок липня), славить життєдайні сили природи, найсильніші її стихії – сонце, вогонь і воду. Нині відроджується виконання купальських або трійцьких пісень в оригінальній формі: «Ходили дівочки в ліс по ягодочки», «На Івана, на Купала», «Проти Івана сонце іграло», «Да купався Іван, да й у воду впав», «Зелена дїбровонька», «Посію я рожу, поставлю сторожу», «Допалимо та соломоньку» та інші. Купальські пісні слід вважати не тільки найдавнішими українськими народними піснями, а й приналежними до найдавніших у європейській народній музиці взагалі.

Окрім зазначених, є й інша пісенна творчість нашого народу. Весільні пісні – це пісні, які супроводжують хід весільного обряду на усіх його етапах, пояснюючи зміст і значення кожного з них. Більша частина із цих пісень є своєрідними посланнями, якими гості бажали молодому подружжю всього найкращого.

Якщо б мене попрохали згадати пісню, яка гріє мені душу, то це була б обов'язково – колискова. Мабуть, кожний маленький українець хоч раз у житті чув цю чарівну пісню. Вони бувають різними, але ціль у них одна: заспокоїти і допомогти заснути дитині, бо ці ліричні пісенні твори, які ще з давна співає наш народ, саме для цього і призначенні.

Характерною ознакою українських колискових є те, що вони здебільшого не багатослівні, проте глибокі за змістом. Дитина, її щастя, здоров'я – завжди в центрі сюжету. Дії, що в них відбуваються, насичені добрими уособленими образами. Як писав М. Сингаївський, «колискова – то безкінечна пісня. Допоки людство, допоки життя на землі, і вона житиме». Без колискової нема дитинства. Як без дитинства немає народу, його майбутнього [3, с. 33].

Багатьох поетів у широкій світ пісні мене вивела ласкава мелодія материнської колискової. У їх доробку є чимало пісень, присвячених їй – найдорожчій, найріднішій людині на землі: про мамині очі, про руки, які не мають спочинку, про серце, яке ніколи не втомлюється нас чекати до рідного порога, про вічну синівську любов і вдячність.

Народну пісню нерідко називають «скарбницею народної мудрості». І це не випадково: глибоке викладення душі, поетичність і чистота образу поєднуються в ній з простотою, дохідливістю і водночас з удосконаленістю форми, відшліфованою багатьма поколіннями людей [4].

Висновки. Народна пісня – це вираження духовних цінностей людей. Тож і не зникає народна пісня, і ніякі сучасні мелодії не зможуть її замінити, бо в ній – історія нашого народу, його душа, його слава і не можливо її замінити сучасною музикою, бо це ціла історія і культурний спадок нашого народу, треба його цінувати і передавати наступним покоління, щоб вони знали своє коріння.

Література.

1. **Гоголь Н.** О малороссийских песнях / **Н. Гоголь** // Журнал Министерства народного просвещения. – СПб, 1834. – Ч. 2. – № 4. – Отд. 2. – С. 16-26.
2. Збірка «Українські народні пісні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.litmir.me/bd/?b=245731>
3. **Сингаївський М.** Материна пісня: роздуми про укр. колискову / **М. Сингаївський**. – К. : Т-во «Знання» України, 1992. – 47 с.
4. **Чайка М.М.** Виховні особливості української народної пісні / **М.М. Чайка, С.В. Чайка** // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2013. – Вип. 14. – С. 328-332.

